

Din punct de vedere teologic, Biserica numește Cincizecimea sau Rusaliile ca fiind Pogorârea Duhului Sfânt. Atenție, nu coborârea! În pofida faptului că în relatarea scripturistică (biblică) a acestui moment istoric se spune că peste Sfinții Apostoli "au șezut" limbi de foc (simbolizate de frunzele de nuc sau tei binecuvântate la slujba de Rusalii), nu este vorba de o simplă coborâre din cer a Duhului, manifestată sub arătarea focului (element primordial ce simbolizează energia, lucrarea, crearea lumii).

Cu toate că termenul "pogorâre" are și sensul de coborâre, nu este doar atât. Din perspectivă teologică, "pogorârea" este mai bine înțeleasă dacă ne referim la un termen înrudit: pogorământul. Adică renunțarea la o anumită regulă, cu scop de apropiere, de suprimare a unei distanțe, dată de o etichetă sau o ierarhie. Astfel, Rusaliile sunt momentul în care Dumnezeu își împlinește promisiunea de a fi pururi cu noi, oamenii, prin Duhul Sfânt pe care îl trimite în lume, întemeind Biserica Sa.

Tocmai de aceea preoții, ca unii ce sunt slujitori și purtători de Duh Sfânt, sunt chemați să se pogoare permanent, cu dragoste, peste comunitatea credincioșilor, trecând peste considerentele lumești ale etichetei. Din punct de vedere practic este vorba de unirea Duhului Sfânt cu firea umană, rod al Întrupării lui Iisus Hristos, care, Dumnezeu fiind, unește firea divină cu cea umană. Prin aceasta, omenitatea sau umanitatea se face părtaşă dumnezeirii, iar pogorârea la om a lui Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, este o desăvârșire a creației omului. De aceea, este mai mult decât necesar să cunoaștem cine este Duhul Sfânt, a treia Persoană a Sfintei Treimi, numită așa chiar de către Iisus Hristos, care spune că va veni la ucenicii săi prin Duhul Sfânt.

Cea mai frumoasă, rotundă și completă formă de prezentare a Duhului Sfânt se găsește nu în tratate teologice complexe, ci într-o scurtă și profundă rugăciune, ce îi este direct adresată, numită rugăciunea "Împărate ceresc" și cu care începe aproape orice slujbă, rostindu-se aproape tot timpul anului bisericesc, de la Rusalii și până la următorul Paște. Adică, o rugăciune tot atât de importantă ca și "Tatăl nostru". "Împărate ceresc, Mângâietorul, Duhul Adevărului, Care pretutindena ești și toate le plinești, Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi, și ne curățește pe noi de toată întinăciunea, și mântuiește, Bunule, sufletele noastre. Amin." Aici regăsim toate însușirile importante ale Duhului Sfânt.

1. Împărat ceresc. Desemnează divinitatea Duhului Sfânt, ce-a de-a treia persoană a Sfintei Treimi, egală cu Tatăl și Fiul. De altfel, pentru a preciza foarte clar firea divină a Duhului, al doilea Sinod Ecumenic (Constantinopol, 381) va dedica articolul 8 din Simbolul (Mărturisirea) Credinței faptului că noi credem în Duhul Sfânt ca fiind Dumnezeu "Domnul de viață Făcătorul, Care din Tatăl

purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, Care a grăit prin prooroci”.

2. Mângâietor. Însuși Iisus Hristos arată că Duhul Sfânt va mângâia lumea, cum și Iisus a făcut-o. El promite ucenicilor (întristați la auzul veștii că Iisus Hristos se va sui la Tatăl) că nu îi va lăsa orfani, ci va veni la ei, dar sub altă lucrare, veșnică: “Și Eu Îl voi ruga pe Tatăl, și alt Mângâietor vă va da vouă, pentru ca în veac să rămână cu voi”. (Ioan 14, 16).

3. Duhul Adevărului. Tot Iisus Hristos spune că Duhul Sfânt este un Duh al Adevărului divin, în cadrul aceleiași promisiuni de revenire la ucenici: “Duhul Adevărului, pe Care lumea nu-L poate primi, pentru că nu-L vede și nici nu-L cunoaște; Îl cunoașteți voi, de vreme ce la voi rămâne și întru voi va fi”. (Ioan 14,17) Aici, termenul “lumea” nu desemnează creația întregă, ci lumescul, tot ceea ce întoarce spatele lui Dumnezeu, și pentru care nici Iisus Hristos nu se poate ruga, nu pentru că n-ar vrea sau n-ar putea, ci pentru că nu este cunoscut de lumesc: “Iar viața veșnică aceasta este: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis... Eu pentru aceștia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt”. (Ioan 17, 3 și 9).

De altfel, Adevărul dumnezeiesc (Iisus Hristos Însuși) este singurul care eliberează omul din robia păcatului și îi redă adevărata libertate. “Dacă veți rămâne întru cuvântul Meu... veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi”. Însuși Iisus Hristos se autodefinește ca fiind Calea, Adevărul și Viața. Este și motivul pentru care Duhul Adevărului mai este numit și Duhul lui Iisus Hristos, cel prin care Iisus Hristos lucrează în Biserică.

“Dar când va veni Acela, Duhul Adevărului, El vă va călăuzi întru tot adevărul; că nu de la Sine va grăi, ci cele ce va auzi va grăi și pe cele viitoare vi le va vesti. Acela Mă va slăvi, pentru că dintru al Meu va lua și vă va vesti”. (Ioan 16,13) ca și la “Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu vi-L voi trimite de la Tatăl, Duhul Adevărului, Cel ce din Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine”. (Ioan 15,26) De aceea, Rusaliile sunt ziua de naștere a Bisericii lui Iisus Hristos, căci, fără Duh Sfânt nu există Biserică.

4. Duhul este pretutindeni. Fiind Dumnezeu, Duhul Sfânt este omniprezent. Cu toate acestea, există un singur loc unde nu poate fi prezent: lumea păcatului, care nu poate cunoaște sfințenia lui Dumnezeu. Căci sfințenia nu este ceva magic, care vine peste om împotriva voinței sale sau fără ca el să cunoască. Dimpotrivă, sfințenia este asumare deplină și conștientă a unei vieți morale.

5. Duhul le (îm)plinește pe toate. Când Dumnezeu a făcut lumea, a privit și a văzut că toate erau “bune foarte”. Adică erau bune potrivit scopului cu care au fost făcute. Dar împlinirea acestui scop nu se poate face decât prin exercitarea binelui, a virtuților, a sfințeniei. Când nu se întâmplă aceasta, apare opusul, adică răul. Prin urmare, binele nu se poate împlini decât prin Duhul Sfânt, adică prin iubire și adevăr. Căci doar iubirea și adevărul pot împlini scopul existenței. Fără ele (implicit, fără Duhul Sfânt), lumea n-ar mai avea rost, devenind un loc al suferințelor inutile, cauzate de rămânerea în imperfecțiune.

Poate părea alambicată explicația de mai sus, dar să ne gândim: De unde suferința și răul din lume? Cum pot fi ele depășite, dacă nu doar prin iubire și adevăr? Adică printr-un Duh Sfânt. Căci prin termenul “duh” se înțelege definirea unei stări sufletești, a unei atitudini duhovnicești. Care poate fi bună sau rea. De aceea, nu există doar Duh Sfânt, ci și duhuri rele, “căzute” din înălțimea sfântă a iubirii. Drept urmare, sfințenia înseamnă iubire. Iar lucrarea în lume a Duhului Sfânt este, în esență, lucrarea iubirii. Căci, dincolo de toate teologhisirile despre Dumnezeu, rămâne un adevăr simplu și etern: “Cel ce nu iubește, nu L-a cunoscut pe Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este iubire”. (1 Ioan 4,8) Dacă am vorbit de însușirile și lucrarea Duhului Sfânt, se cuvine să amintim și roadele Duhului Sfânt.

Ele sunt amintite atât în Noul Testament, cât și în Vechiul Testament. Deci, Sf. Ap. Pavel spune că: „roada Duhului este iubire, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credincioșie, blândețe, înfrânare, curăție” (Galateni 5, 22-23). La rândul său, unul din marii profeți ai Vechiului Testament, Isaia, proorocind despre pogorârea Duhului Sfânt peste Iisus Hristos (Porumbelul de la Bobotează), spune așa: „Duhul lui Dumnezeu se va odihni peste El, Duhul înțelepciunii și al înțelegerii, Duhul sfatului și al tăriei, Duhul cunoașterii și al evlaviei; Duhul temerii de Dumnezeu îl va umple; nu după slava de dinafară va judeca, nici după cele spuse va mustra”. (Isaia 11, 1-3).

6. Vistierul bunătăților. Formula concluzionează tot ce am scris mai sus despre roadele Duhului, care sunt numite „bunătăți”. Iar Duhul este „vistierul” lor, adică depozitarul și administratorul lor, cel ce le generează și le aduce omului, dacă acesta le vrea.

7. Dătător de Viață. În înțeles teologic, Viața este trăirea omului în Dumnezeu, prin cunoașterea Lui. Dar și termenul „cunoaștere” este complex, el desemnând nu doar luarea la cunoștință a ceva, ci experiența acelui ceva, trăirea intimă a unor adevăruri. Prin urmare, dacă Iisus Hristos este Viața, Duhul Sfânt îl aduce lumii pe Iisus Hristos, sfințind întreaga creație. Pentru a evidenția și mai bine această însușire, Iisus Hristos spune: „Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic”. (Ioan 6,63)

Aici, Iisus Hristos nu spune ca trupul nu are nici o valoare, cum greșit s-ar înțelege, ci că, în raport cu Viața, trupul nu este nici sursa cunoașterii lui Dumnezeu, nici sursa vieții veșnice, nici măcar a vieții biologice, fiind cel care o primește. Lipsa de „folos” se referă așadar la imposibilitatea trupului de a fi sursa sfințeniei, ci doar primitorul ei (prin găzduirea sufletului). Altminteri, este greu de închipuit că omul poate exista în mod autonom, doar prin sine și doar pentru sine (deși unii chiar așa cred). Cheia întregii noastre existențe este Dumnezeu - Sfânta Treime.

Căreia îi și dedicăm a doua zi de Rusalii. Zi de sărbătoare legală, dar nu pentru autodistrugerea omului, ci pentru unirea lui cu Dumnezeu. O vorbă înțeleaptă spune că cel mai mare dușman al omului este el însuși. Omul își poate folosi greșit propria libertate și tinde, astfel, să ajungă rob al păcatelor. Subiectivismul este intenția cu care se pavează drumul către iad, dar, astfel, libertatea devine o simplă formă de robie. De altfel, toată civilizația creștină este străbătută de prezența acestui război duhovnicesc interior.

Nu degeaba Duhul Sfânt se arată și ca niște „limbi de foc” (la Bobotează îl vedem în chip de porumbel, simbol al păcii) pentru că simbolistica duhovnicească a focului sugerează acest război interior. Așa cum focul material are două mari calități, adică arde impuritățile și este sursă a mișcării (prin combustie), tot așa focul Duhului Sfânt, prin această luptă, curăță sufletul de „impuritățile” păcatului și pune în mișcare ceea ce păcatul distruge: dragostea. Ea este singura forță care poate desăvârși lumea întreagă. Sfântul Ioan Botezătorul profetește că Iisus Hristos va boteza „cu Duh Sfânt și cu foc”, iar Iisus Hristos afirmă: „Că fiecare cu foc se va săra” și „Foc am venit să arunc pe pământ, și cât aș vrea să fie-acum aprins!”. Dragostea surpă mândria, iar de aici se provoacă o prăbușire în lanț a celorlalte „impurități”, cum arată Sfântul Apostol Pavel în imul teologic închinat dragostei:

„Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată”. (1 Cor 13,4-8). Iar Sfântul Apostol Petru îl completează: „țineți din răspuțeri la dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulțime de păcate”.

Ușor de zis, de pus/de scris pe hârtie, dar cât de greu de aplicat în viață. Este o adevărată luptă,

pentru că există și tendința opusă: „din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci”. Iată deci câtă luptă poate fi prezentă în noi înșine. Dar, prin dobândirea virtuților, această luptă interioară este și un drum către Adevăr. Toată frământarea omului de a lucra „focul dragostei” Duhului Sfânt nu este altceva decât o descoperire a Adevărului. Să nu uităm că păcatul are putere asupra noastră doar prin lucrarea minciunii. Iisus Hristos îl numește pe ispitorul diavol „tatăl minciunii” pentru că orice ispită este o deformare a adevărului.

Prin urmare, cine dorește să se desăvârșească trebuie să înceapă prin a identifica și părăsi minciuna din propria sa viață. Este și motivul pentru care Biserica, în prima duminică după Rusalii, va pomeni pe toți sfinții, ca unii ce au aflat Calea, Adevărul și Viața. Astfel, esența păcatului este minciuna, care duce la înșelare și la împotrivirea față de Adevăr. Iisus Hristos ne făgăduiește că părăsirea minciunii duce la adevărata libertate: „Dacă veți rămâne întru cuvântul Meu, cu adevărat sunteți ucenici ai Mei. Și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi”.

În alt loc, Iisus Hristos se va auto-defini ca fiind „Calea, Adevărul și Viața”. Astfel, ar fi de așteptat ca Iisus Hristos să fie liderul informal al tuturor ce caută Adevărul și libertatea. Mulți spun că religia a născut războaie, dar asta doar atunci când dragostea a fost înlocuită de extremism. Iisus precizează limpede că extremismul este o denaturare a religiei: „dar vine ceasul când tot cel ce vă va ucide să creadă că aduce închinare lui Dumnezeu”. Există însă și o luptă potrivnică Bisericii, împotriva Mântuitorului Iisus Hristos, dar n-aș vrea să insist prea mult, pentru că ar însemna să cuprindem întreaga istorie creștină.

Suficient a arăta că încă de la Pogorârea Duhului Sfânt unii s-au împotrivit predicii Apostolilor, acuzându-i că erau beți. Ceva mai târziu, românii, prigonind pe creștini și neînțelegând cine este Iisus Hristos, au ajuns să acuze creștinii că sunt canibali, pentru că mănâncă și beau Trupul și Sângele unuia numit Iisus Hristos.

În altă ordine de idei, Biserica n-a cunoscut niciodată o perioadă de timp în care să nu se confrunte cu erezii (învățături greșite), născocite uneori chiar de către oamenii Bisericii, după cum afirmă Sfântul Apostol Petru: „și între voi vor fi învățători mincinoși, care vor strecura eresuri pierzătoare și, tăgăduind chiar pe Stăpânul Care i-a răscumpărat, își vor aduce lor grabnică pieire”. Ceea ce știu sigur și ceea ce îmi dă pace chiar și în mijlocul războiului este aceea că Adevărul este unul singur.

Nu stabilit de opinii, număr, voturi sau alte criterii subiective. Totul este să reușesc să-l găsesc în vacarmul din jur, să-l înțeleg și să-l accept, spre a mă elibera de cele ce mă trag în jos. Și-așa, ajung prin și din război sau luptă, la pace. Pacea Duhului Sfânt. Duhul Adevărului. Mângâietorul, Care de la Tatăl porcede!

Dr. Stelian Gomboș